

Хамрай О. О.

ORCID: 0000-0003-1343-5460

доктор філологічних наук,

завідувач відділу Близького та Середнього Сходу

Інститут сходознавства імені А. Ю. Кримського

Національної академії наук України

м. Київ, Україна

**ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ УНІВЕРСАЛЬНИХ
КЛАСИФІКАЦІЙ ДЛЯ ОПИСУ ЗІБРАНЬ ФОНДУ ЮДАЇКИ
ІНСТИТУТУ РУКОПISУ НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ
УКРАЇНИ ІМ. В. І. ВЕРНАДСЬКОГО**

Ключові слова: Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, Інститут рукопису, фонд юдаїки, Universal Decimal Classification.

Завдання класифікації текстів постало перед людством щонайменше за часів античності. Але особливо гостро потреба в універсальній класифікації почала відчуватися з появою великих бібліотек, де збирається література універсального характеру у великих обсягах. З розвитком інформаційних технологій бібліотеки дедалі більше використовують цифровий формат, що значно прискорює обробку фондів, зокрема класифікацію та каталогізацію, без чого неможливо увияти роботу сучасних наукових бібліотек.

Україна успадкувала від СРСР значну кількість зібрань літератури у сфері юдаїки, до числа яких належить, зокрема, колекція відділу фонду юдаїки Інституту рукопису Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (НБУВ).

Через цілу низку причин, передусім через специфічне ставлення радянського керівництва до релігії взагалі й до юдаїзму зокрема, проблема систематизації, класифікації та каталогізації відповідної літератури, насамперед за предметним принципом, досі залишається не до кінця вирішеною. Сказане автоматично поширюється й на тексти зі сфери юдаїки, яка, природно, є значно ширшою, аніж будь-який окремих напрям знань або галузь, що становить предмет досліджень у цій царині. А проте більшість наявних систем класифікації відповідної літератури кожна окремо має достатній евристичний потенціал.

Цей стан речей можна проілюструвати на прикладі класифікації мов відповідних текстів. Зокрема, Універсальна десяткова система класифікації (УДК), що знайшла широке використання в сучасній Україні

і фактично є українським перекладом англомовної UDC (Universal Decimal Classification), у межах класу 8 вказує для мови іврит такі можливості класифікації:

811.4 Афразійські, ніло-сахарські, конго-кордофанські, койсанські мови

811.41 Афразійські мови

811.411 Семітські мови

811.411.16 Гебрайська мова (іврит)

811.411.16'02 Біблійна (давньоєврейська) мова

811.411.16'03 Мішнаїтська

811.411.16'04 Рабиністична

811.411.16'08 Сучасний іврит

У цьому дослідженні ми послуговуємося т. зв. Національними таблицями УДК, що ними є еталонні таблиці, які видають уповноважені органи національними мовами як офіційне джерело відомостей щодо УДК. До Національних таблиць можна вводити комбіновані індекси, що відображають національні особливості в галузі історії, літератури, культури, релігії тощо.

Ведення, удосконалення й випуск Національних таблиць здійснюються Консорціумом УДК та національними уповноваженими органами як офіційне джерело відомостей про УДК.

Водночас потенціал цієї класифікації доволі обмежений. Наприклад, далеко не всі варіанти мови іврит коректно класифікувати як єврейські мови. З іншого боку, численні єврейські мови належать до числа мов, що не є семітськими й мають класифікуватися в межах відповідних мовних сімей.

Ми не ставимо за мету класифікувати єврейські мови на основі лінгвістичних параметрів. Головна мета нашого дослідження полягає в однозначному співвіднесенні тієї чи іншої мови з контекстом юдаїки.

Утім, з метою здійснення класифікації, як ми вважаємо, припустимо ігнорувати деякі суто лінгвістичні аспекти цього процесу, наприклад різні темпи креолізації в різних місцях ареалу поширення діалектів тієї чи іншої мови діаспори. Отже, мову їдиш та інші єврейські мови класифікувати як піджини або креольські мови здебільшого цілком коректно.

Варто зазначити, що каталогізатори й бібліографи у сфері юдаїки переважно опікуються такими питаннями, як-от: 1) співвідношення юдаїки з дотичними галузями знань; 2) послідовність досліджень у царині юдаїки; 3) юдаїзм як релігія vs євреї як етнічна група; 4) кого вважати євреєм.

Така різнопланова інтерпретація передбачає залучення до бібліографічного опису відомостей з дуже широкого кола знань, що свідчить про

виняткову міждисциплінарність юдаїки, тому ми розглядаємо юдаїку в максимально широкому контексті як поєднання усіх вищезазначених підходів.

Отже, одна з можливостей класифікації юдаїки полягає в деталізації наявних кодів та введенні визначників, які з певними застереженнями можна було б використовувати для класифікації не тільки єврейських мов або текстів, створених цими мовами, а й усієї літератури, так чи інакше пов'язаної з юдаїкою. Цей підхід може знайти застосування при класифікації літератури, пов'язаної з “єврейською специфікою”, у численних галузях, наприклад у культурології, мистецтвознавстві, етнології тощо.

Доцільність використання універсальних рішень УДК обумовлена тим, що станом на сьогодні вона є однією з найпоширеніших систем класифікації літератури у світі.

Утім, тут варто згадати й спеціальні системи, наприклад класифікацію Г. Шолема, вперше оприлюднену 1927 року, після чого вона витримала три видання, що й обумовило той факт, що остання стала однією з трьох головних систем класифікації юдаїки, створених у ХХ столітті.

З огляду на той факт, що УДК є адаптованим україномовним варіантом міжнародної системи UDC, яка сама багато в чому є результатом розвитку концепції десяткового коду Дьюї (ДКД), подальша деталізація передбачає дотримання його базових положень, насамперед десяткового принципу класифікації.

Останнє своєю чергою дає змогу зробити висновок, що україномовна версія УДК має достатній потенціал для класифікації досліджень у царині юдаїки.

Отже, завданням подальшої роботи щодо вдосконалення класифікації юдаїки є узгодження україномовних назв підкласів вітчизняної версії УДК з відповідними таблицями ДКД і спеціальних систем класифікації в межах кодів, дотичних до юдаїки, й на тих рівнях деталізації, які відповідають конкретним потребам класифікації та узгоджуються з вітчизняними еталонними таблицями УДК.